

Hoe op te treden tegen “kruipende rampen”?

Verslag Brainstormsessie voor de Sen Foundation in Den Haag, 30 januari 2012.

Joanette van der Mey

Het boek “Negen Plagen Tegelijk” geeft een overzicht van de gevaren die de wereldbevolking bedreigen. Nu is de vraag: welke effectieve maatregelen tegen langzaam voortschrijdende mondiale dreigingen kunnen worden genomen. Daarover vond op 30 januari 2012 een brainstorm - discussie plaats in Den Haag.

Aanwezig waren: Dhr. F. Baneke, Drs. S. Kalkman R.A., Drs. T. van der Lee, Drs. P. Meerts (voorzitter), Drs. W. Meijer, Drs. J. Oosterbroek, Drs. S. Rademaker, Drs. W.Tromp, mevrouw F. Uitentuis, Prof. Dr. Ir. J. Voorhoeve, Drs. P. Witteman, R.A.

Het volgende verslag is geen notulering; de opmerkingen van de aanwezigen worden in volgorde weergegeven, zonder naamsvermelding.

Het groeipercentage van het Bruto Nationaal Product (GDP) wordt in de politiek en het bestuur als enig zaligmakende maatstaf voor welvaart gezien. Media nemen dat over en praten iedereen de put in bij tegenvallende cijfers, terwijl Nederland nog steeds tot de top drie van welvarendste landen hoort. Er zou meer aandacht moeten komen voor “Soft Power” van landen en de vele andere kwaliteiten van het leven. Het taalgebruik in publieke ruimten zou daar meer op gericht moeten worden. Jongeren moeten meer betrokken worden bij het formuleren en bestendigen van nieuwe inzichten. Dat zou stapsgewijs kunnen gebeuren, met heldere boodschappen in begrijpelijke taal, liefst ook met steun van aansprekende voorbeeldfiguren en “brokers”.

De ontegenzeggelijke krimp in de economische groei maakt mensen angstig. Ouderen zijn bang te verliezen wat zij hebben opgebouwd, jongeren zijn bang nooit datgene te kunnen bereiken waar ze recht op menen te hebben. Misschien is in de toekomst in hoogontwikkelde landen slechts 30% van de wereldbevolking nodig om alles te produceren wat nodig is voor de 100%, dank zij de groeiende doelmatigheid en inzet van de modernste technologie. Dit leidt tot sociale problemen. Wat moet de resterende 70% doen? Oude zekerheden verdwijnen: overheden stoten werknemers af, banken zijn niet meer de aanjagers van de economie. De 30/70 regel gaat geleidelijk ook wereldwijd gelden, zelfs in opkomende economieën, in Afrika en China. Op zijn minst 10% van de mensen zal nooit aan het werk komen. Daar zullen we aan moeten wennen en dat zal grote onrust geven. De vertrouwde machtsindeling van bovenklasse, middenklasse en onderkant wankelt. De middenklasse is bang verraden te worden door de bovenklasse, de onderkant probeert in de middenlaag te komen. De grote vraag blijft: Hoe komen alle mensen aan inkomen en zinvol werk, want grote inkomensverschillen leiden tot machtsongelijkheid. Amartya Sen zei dat nooit slechts één politiek-economisch model het beste is. Hoe kan men dan, met consensus, een goede mix vinden van nieuwe stijlen? Welke processen zijn daarvoor nodig? Immers, nationale belangen kunnen hier indruisen tegen internationale belangen. Regeringen willen herkozen worden, eigenbelang is niemand vreemd en is ook niet altijd schadelijk.

Positief is dat meer ruimte kan komen voor scheppend, kunstzinnig werk. Burgers dienen georganiseerd en voorbereid te worden op deze toekomstvisie, geleid door inspirerende

voortrekkers. De inkomensverdeling zal veranderen, de hoogte van persoonlijke, materiële consumptie en de leefstijl zullen moeten worden aangepast. Dat laatste dringt nu al door; er wordt steeds meer rekening gehouden met effecten op de lange termijn, maar nog niet voldoende om mondiaal zoden aan de dijk te zetten. Een crisis zoals die nu gaande is zou aangegrepen moeten worden als een mooie gelegenheid om veranderingen en aanpassingen door te voeren. De massa heeft “elite” nodig die de verandering leidt, maar veel leidinggevend zijn zich echter zelf nog niet ten volle bewust dat grote veranderingen nodig zijn.

De huidige economische crisis was al wel voorspeld; dat is echter niet opgepakt en crisisbestendige voorzorgsmaatregelen zijn niet genomen. Radicale vernieuwingen in global governance zijn nodig, niet alleen in economische zin maar zeker ook in bestuurlijke structuren. Moet er een ander politiek-economisch bestel komen dan “kapitalisme”? Andere groei modellen moeten worden gehanteerd, met aandacht voor duurzaamheid en oog voor de armen: Grote fluctuaties in voedselprijzen leiden tot sociale onrust. Gekeken kan worden naar landen die wel goed presteren zoals Brazilië. Daar is in korte tijd het aantal zeer armen gedaald van 1/9de tot 1/30ste deel van de totale bevolking, door groeimaatregelen die op de allerarmsten waren gericht

De eurocrisis heeft mensen het gevoel gegeven dat zij de greep op de economie verliezen. Economen zijn het niet met elkaar eens welke maatregelen nodig zijn. Bij de invoer van de euro was bekend dat niet alles goed geregeld was om een stabiele toekomst voor de munt te garanderen. Men ging er echter van uit dat wanneer de munt zou zijn ingevoerd de hobbels onderweg wel genomen zouden worden, en de eerste tien jaar is dat ook gebeurd. Rentes en inflatie in de eurolanden kwamen steeds meer gelijk te liggen. Maar de tekorten en staatsschulden werden steeds hoger.

Hoe kunnen grote bevolkingsgroepen gemobiliseerd worden om tot beter beleid te komen op mondiale schaal? Door massamedia, door nieuwe partnerschappen zoals we die nu al zien in Fair Trade, of in bedrijven die goede doelen steunen. Er moet gecommuniceerd worden in korte, heldere boodschappen om mensen actief te maken. Advocacy werkt onvoldoende: beïnvloeding van overheidsbeleid is nog te zwak. We leven nog steeds op geleende welvaart: geleend van anderen, van de natuur en van de toekomst.

Er zijn partizanen-voortrekkers nodig om bestuursstelsels te veranderen. De koplopers in diverse bewegingen en landen met elkaar verbinden gaat moeilijk, zo blijkt: er moet gezocht worden naar dwarsverbanden buiten de eigen “silo’s”. Daarbij mag verwezen worden naar het verlichte eigenbelang dat in gevaar komt. Gebleken is dat de huidige aanpak te veel procesgericht is en niet werkt. Ook mag vaker gemeld worden wat wèl goed gaat. Geïnvesteed moet worden in goed onderwijs. Mogelijk ligt hier een rol voor ouderen, die niet meer door (eigen)belangen in de klem worden gehouden, met BN-ers als voorbeelden van de nieuwe aanpak. Of is een partijpolitieke hergroepering noodzakelijk?

Aandacht werd gevraagd voor de inbreng van de wetenschap. Worden de resultaten van beleidsrelevant onderzoek wel correct naar voren gebracht? Wordt door de wetenschap voldoende tegenwicht geboden aan hypes? Moet de wetenschap af van de idee dat uitingen in de media “not done” zijn? Worden citaten en resultaten uit onderzoeken wel correct gebruikt door politiek en media? Niet alleen wetenschap kan een vertaalslag maken naar de opiniemakers, ook andere

beroepsgroepen kunnen een steentje bijdragen: hoe positief zouden begrijpelijke jaarrekeningen van een bladzijde of twintig kunnen werken!

Bepleit wordt de nadruk op staatsschulden wat te temperen. Niet de hoogte van de schuld, maar waar die staatsschuld uit bestaat is van belang. Is het geld gebruikt voor consumptie of nuttig geïnvesteerd, is de schuld in eigen land ondergebracht of in buitenlandse handen? We dragen niet alleen schuld over aan volgende generaties, maar ook kennis, know-how, kunstschaten en infrastructuur.

Tot besluit van de avond werden zeven punten genoemd als antwoord op de vraag: hoe moet het verder?

- 1. Anders denken moet worden bevorderd, met andere dan economische indicatoren voor prestaties, vooral in politiek, bestuur en bedrijfsleven
- 2. Nieuwe partnerschappen moeten worden aangegaan: uit welbegrepen eigenbelang dienen diverse groepen en instellingen met elkaar verbonden te worden
- 3. Positieve voorbeelden moeten breed worden uitgedragen
- 4. Social media moeten beter benut en gebruikt worden; zo bereik je jongeren beter en sneller
- 5. De huidige verdeling in diverse politieke partijen stamt uit vervlogen tijden; overzichtelijke hergroepering op grond van de agenda voor de toekomst is nodig
- 6. Valse berichten moeten direct en afdoende worden gecorrigeerd; hiervoor zou een soort Pinokkioprijs/Vereniging tegen de Kwakzalverij ontworpen kunnen worden.
- 7. Timing in dit proces is van groot belang.